

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sefer Yeri'at Shelomoh ...

Pappenheimer, Salomon Seligmann

המלש, מיהנפפ

Dyhernfurth, [5]571 [1810/11]

ה העירי

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-8834

יריעות שלמה חלק ג יריעה ד ה

יש להם דבקות חזק ואדוקים זה בזה ביומר אם מזד שהם עם אחד או אומה או שבט או משפחה או שיש להם צוות זה לזה ע"י מו"מ או שאר תועלת המשחק ביניהם כשישכנו יחד עד שצריך כח אחיץ לפורס לפיכך נופל על פזרונו לשון נפץ :

ופעל בזר . מורה על סוזר דבר שאין דבקות בחלקיו כלל רק זה ששוכנים יחד וקרובים זה לזה ואין מחוסר רק לעשות בם איז מעשה קל לבטל שנוהגים ושיחרקו זה מזה והוא הפוזר הפשוט (זר שטרייאן) כמו כסור כאשר יסור (תלים קמ"ז ט"ו) שחלקי האפר אין ביניהם שום דבקות חזק . יש מפור ונוסף עוד (משלי י"א כ"ד) שאותו הדבר שהוא מפור כגון ממון ושאר חפצים אינו אללו גוף א' הדוק החלקים עד שצטרך כח ענוס לפזרו . וכן מפור ומפרד בין העמים (אסתר ג' ח') במלת מפור ר"ל שלא הי' להם גם קודם לכן כששכנו יחד שום דבקות אחוה או אומיי ומשפחיי לכן נתפזרו בקלות נמרץ . ובמלת מפרד ר"ל שגם עוד עכשו הם מפרדים ונבדלים זה מזה עד שאין ראוי להם יחוס עם או אומה כי כולם ככרעיים נבדלים שאין להם יחוס וע"ז ששולל יצא מכללם שום תועלת בחברה המדינית וא"כ אין כאן הפסד באבדונם :

ופעל זרר . הנהתו על פוזר דבר בעל חלקים קטנים וקלושים שמלבד רפיון דבקותם עוד הם צפזפזים דקים וקלושים עד שאפשר לפזרם ביד או ע"י נפוח הפה . זה הפוזר יקרא זרר (שטרייאן) כמו ויזר על פני המים (שמות ל"ב כ') שאחר שנתחן לעפר הי' קל להפזר זרה את גרן השעורים (רות ג' ב') היינו פוזר גרעיני השעורים לפני הרוח כדי שיפול המון ע"י כלי הקרא מורה . ברחת ובמורה (ישעי' ל' כ"ד) . כי חנם מורה הרשת (משלי א' י"ו) מורה כמו מורה ע"מ אשנה ישראל ושב על הגרעינין של תבואה הזרוים בתוך הרשת כדי שירדו העופות עליהם (בטרייאט) וכן ויזרר הגער עד שבע פעמים (מ"ד ד' ל"ה) והוא פוזר הלמה שצאף הקרא עמוש (גיהסן) . וכן יורה על נוה גפרית (איוב י"ח ט"ו) . ולשם כך נקרא האבק הרפואיי שנותנים על המכה מזור . ע"ש הזריה . שלוקחין האבק בין האצבעות ומסורין אותו על המכה או על הקילור שכורכין עליו (שטרייא פולטר) כמו ישמו מזור תחתיד (עובדי' א' ו') לא זרו ולא חבשו (ישעי' א' ו') ולא יגהה מכס מזור (הושע ה' י"ג) . והנה כבר הודענוך פעמים רבות שהשמות הגרדעים אט"פ שיש לכלל' מובן

פרטי צפ"ע אט"פ מזד שהם משותפים במובן הם משותפים לפעמים זא"ו ומה שהי' ראוי האחד לשמש כפי הוראתו הפרטית וזו לפעמים השני תחתיו כפי ההוראה הכללית המשחק את שניהם . כזה הענין נמצא ג"כ כאן במילות נפץ פוזר זרר שישמשו זא"ו . יאמר על דבר א' בעצמו פעם לשון נפץ ופעם אויבך (במדבר י' ל"ה) ופעם לשון פוזר פורת אויבך (תלים ס"ט י"א) וכן יאמר על גוף בעל חלקים קטנים הבלתי דבוקים במקום שהי' נופל עליו לשון פוזר וזריה ישמש בו כל' נפץ . והפזן קנח (ישעי' כ"ח כ"ה) . ועל גלות ישראל ישמש בג' הלשונות פעם כל' נפץ והפזן בכל העמים (דברי' כ"ח) ונפוצה יהודה . ופעם בלשון פוזר שה פורה ישראל (ירמי' כ' י"ז) אשר פוזר בגוים (יואל ד' ב') . ופעם כל' זריה . והחכם אורה בגוים (ויקרא כ"ו ל"ג) ובגוים זרימתו (תלים מ"ד י"ג) :

יריעה ה

אגד . צרר . אפר . קשר . חרצב . ההוראה החשפת בהם הוא התקשר דברים זה לזה (צירוף) וההבדל ביניהם כי אגד הנחתו העיקרית על התקשר דברים ארוכים שע"י שהם ארוכים אפשר לקשרם יחד ע"י חוט או משיחה אם מלומטה כעין דקושרין לפת וצטנות בראשיהם יחד או מלמטה כעין שאוגדין את הלולב עם תיניו למטה . או באמצע כעין שאוגדין האלומות והעמרים של תבואה . על כל כיוצא בזה הונח שם אגד (בבבד) כמו ולקחתם אגדת אוזב (שמות י"ב כ"ב) שהאוזב קלחים ארוכים . ואגודתו על ארץ יסדה (עמוס ט' ו') כנוי להתקשרות כל מה שבארץ שהם כאלו אגודים יחד ממה שצריכים זה לזה ואין לאחד קיום בפ"ע בזולת הבירו . החר אגודת מוטה (ישעי' כ"ח ו') מלת אגודת שב על הרשעים הפועלים לא על המקבלים ור"ל שיתירו הרשעים את אגודתם שפעשים אגודה אחת בהסכמה להטות משפט שבזולת שיהוו באגודה א' קשה להם להטות משפט כי ימצאו מתנגדים . והוא הנקרא קשר רשעים . וכענין ויהיו לאגודה אחת (ש"ב ב' כ"ה) שהיו מסכימים יחד להיות אחר אבנר . ומה הענין נגזר שם גדר . גד גדוד יגודנו (בראשית מ"ט י"ט) לשון אגד והסכמה (איינע באנדע . טרופף) והפעל יגודו על נפש נדיק (תלים ל"ד כ"א) ובים זוכה יתגודדו (ירמי' ה' ז') :

ופעל

ופעל צרר . מורה על התקשר דברים שאי אפשר
 לאדם אם שהם קטנים וקצרים או
 כדוריים עקומים וכפופים וכו' ואלו בזה שאין מקבלים האגד
 היטב וצריך לתחם בכלי כדו שהיו בקצון ועל הרוב
 נותנים אותם בכלי רך כגון מטפחה או סודר ושמה כדי
 שהיו נוחים לטלטל הנה וזנה ולמקום רחוק כמו
 משארתם נרורות בשמלתם (שמות י"ג ל"ד) וצרת הכסף
 צורך (דברי י"ד ב"ה) דהיינו שיקצן המטבעות בשק או
 מטפחה וישאלו לרוסלים . וצר בכרים כסף בשני
 חרטים (מ"ב ה' כ"ג) דהיינו בשני סודרי או ששלות .
 כמוהו וצר אהו בחרטו (שמו"ל צ"ד) מלת אהו שב על סך
 הגומים שגדבו ועל סך הבולל גופל לשון אהו לשון יחד ופי'
 שהי' בורך סך הגומים במטפחה (אייגנמ"ד) ולכאורה
 זה הספור שסך הגומים במטפחה ללא צורך כי מה אפשר
 לן אם צרר הגומים במטפחה או לא אך באות הי' זה לצורך
 המלאכה שלפי שהיו הגומים כלים קטנים ומפורים לא הי'
 אפשר לשער מדה גדלו של הדפוס שצריך בו העגל בזולת
 נתיבת כולם במטפחה שפי"כ נתברר לו היטב מדה
 המעוקב של הגומים כולם והי' טוב יכול לשער אחריו
 מדה גדול הדפים . וכן מי צרר מים בשמלה (משלי ג'
 ד) ובדרך השאלה תקרא האשה הנשואה עם חברתה לאיש
 אחד צרה כמו ופעם תצרתה (ש"א א' ו') דהיינו שצרותה
 עם חברתה ע"י הנשואה האיש והנשואה האיש בעין בלי הצורך
 אותם יחד והקרא כל אחת בערך אל השניה צרה (מיט
 יפר בזונדע) ובפעלים ואשה אל אחתה לא תקח לצרר
 (ויקרא י"ח ח) מלת לצרר שב אל האיש הצורך ומקשר
 אותם יחד ע"י הנשואים והיינו לפי כוונת האיש שנתפון
 שהיו צרות יחד כי המושא שתי אחיות כוונתו מיוחדת
 לשלל הנשוא אחת לאיש אחר שאפשר שיהי' אל האיש
 האחר מוצלחת ביותר ופקיטנו אשתו לאמר ראה כי
 ואחתי צלחה בנשואיה יותר ממני לפיכך נושא את שתיים
 ושוב אין לאחת קדימה על חבדה ויתקיים שלום הבית .
 שמוסר סך ג"כ הזכיר מלת לצרר דוקא בלקיחת שתי
 אחיות שצריך אללם קנאת אשה באחתה . ולא הזכיר זה
 בלקיחת אשה ובתה או אשה ואמה שאין ביניהם קנאה
 כואת . וכן והיינה צרות עד יום מתן (ש"ב כ"ג)
 שבעילת אבשלום צרר וקשר אותם יחד מהיות לאיש
 ושם התאר מן צרר צרור . צרור הכסף צרור החיים
 (ביגדל) . ושר צרר צר שהונח על הצמזום המומיי
 שאין צו רוחה להחפשו (עג) כמו צר לי המקום .
 מצור ומנוק . ויהיו ענין צרר הבאת הדברים שהיו ברווחה

אל מקום צר והיינו הכלי שמשמין אותם צו (אייגנמ"ג)
 והחפשו עוד מצורם צר כגון צר צרה וצור וצדומה
 דברן עליו צר במקומות אחרים .
אמנם פעל אסר . הנחתו על הקשירה לגנאי
 דהיינו קשירה הנעשה בעל
 כרחו שלא נוח ליה ומכריזין אותו לכך (ביגדן שפערין)
 כמו אסר יוסף אסור שם (בראשית מ"ג) ויאסר אותו
 לעיניהם (שם מ"ב כ"ד) ויאסרהו בשמים . אסירי
 עני וצדל בית האסורים . ומיר אסורים ודומיהם . כי
 גורת אסר מן סר לשון הסרה שהסר הנקשר מהיות
 חפשי . ולפיכך נמצא ג"כ צלי אל"ף כי מצית הסודים
 יצא למלך (קהלת ד' י"ד) במסרת הדתים (יחזקאל
 כ' ל"ז) ובמסרם יחמוס (איוב ל"ג ט"ז) ומהיות הנחת
 אסר על הקשירה בעל כרחו ישמש צוב"כ לקשירת
 הכהנים למשך העגלה או כדי שלא תברח כמו ויאסר
 יוסף מרכשתו . ויאסר את רכבו . אסרי לגפן עירם .
 כי אס הסוס אסור והחמור אסור (מ"ב ז' ו') לפי שחטם
 בהמה בהפקירה נוחל לה ולא בקשירה . ובצמינה
 העיניית אחר לאסר אסר על נפשו . כל גדר זבל שבועת
 אסר (במדבר ל"ג ו"ד) והוא מה שהאדם אסר על
 עצמו דברי המותרים שהוא צודאי בעל כרחו של גודר שאין
 הגוף בהנה מזהיק הוא עושה כך מצד הברכה שמרגיש
 בעצמו השטיפה אל האות גופניית שאפשר שיביאוו
 לדי עבירה לפיכך מרחיק א"ע אפי' מתענגים
 המותרים והוא מצד גיר ופרישות אלל ששכ"ז אין לו
 בזאת הפרישות שום הגאה גופניים ואפי' נסחו השתוחח
 עליו להיות מוכרח לכך . ויש בה הענין ב' אופנים .
 אם שאוסר ומקשר א"ע בעצמו לכלתי התדבק באוי' דבר
 של היתר כגון שבועה שלא אוכל בשד ושלא אשתה יין וכו'
 הנקרא שבועה אסר או שאוסר ומקשר את הדבר המותר
 משהי' דבוק עמו כגון יקום בשד ויין עלי שלא אסר את
 עצמו מהיות דבק אל החפץ אך אסר את החפץ משהי'
 מתדבק אליו והוא הנקרא נדר של אסר . ואמרו חז"ל
 (גדרים ד' ב') מה בין נדרים לשבועות בנדרים אסר
 ושבועה עליו ובשבועות אסר עצמו . על החפץ ונ"מ לענין
 בשבע לטבל את המצה . אבל באמת אין חלוק בין שאוסר
 א"ע על דבר או שאוסר את הדבר על עצמו שבשני
 האופנים בעל הדבקות שבין האדם לחפץ . ובל' חכמים
 שמשו במלת אסר ג"כ צב' האופנים אס' בל' אסירת
 האדם על החפץ כגון אסור לאכול או לעשות דבר פלטי .
 ואס' בלשון אסירת החפץ על האדם כגון דבר פלטי אסור
 באכילה

יריעות שלמה חלק ג יריעה ה

קשר על לבך חמדי (משל'ו כ"א) ותקשרנו לעשרתך
 (איוב מ' כ"ט) . ושמושי קשר בדרך ב' דהיינו התקשר
 הדבר עם עצמו . כמו ותקשר כל החומה עם דברי רק
 (נחמ' ג' ל"ח) שלא היתה החומה מתקשרת עם דברי רק
 עם עצמה . וכן הצעות והקשרים (ישעי' ג' כ') מין
 חכמים העשוי קשרים קשרים . ומוזה הענין וקשרתם
 לאות על ירך (דברי' ו' ח') . וקשרתם אותם לאות על
 ידכם (שם י"א י"ח) והוא עשית קשר הרצועה של חפלין
 ברצועה עצמה (קניפסן) ולא שיקשרם בדבר שני
 (אקניפסן) כעין ותקשר על ידו שני . רק המכוון שיעשה
 בתפילין עצמן קשר ועם הקשר הוא יניחם על היד ועל
 הראש כמו שאנו עושים . אך דעת א' בתוספת (מנחות
 ל"ו) צריך לקשר תפילין של יד תמיד מחדש בכל זמן
 שמיחם וראיתו מזה שאמר וקשרתם לאות על ירך
 דמשמע דבכל שעה שמיחם צריך לקשר . ואני בעניות
 דעתי איני רואה ראייה מזה שהרי אמר ג"כ ובתבתם
 על מזוזת ביתך והכתיבה היא בהכרח לא על המזוזה
 כ"א על הקלף אך ר"ל שיכתוב מקודם ואח"כ יקבעו
 על המזוזה כך הדבר בתפילין ש"ל וקשרתם היינו שיתקנם
 מקודם בקשר של קיימא שיהי' קיים כך תמיד ועם זה
 הקשר הקבוע יניחם על הרצוע לאות . ומוכח ג"כ קצת
 מסדר המלות שנספוק . שאם היתה כוונת הכתוב לקשר
 בכליוס בשעת הנחה הי' צריך להסמך מלת ירך
 לוקשרתם ולומר וקשרתם על ירך לאות דהיינו שעי'
 מעשה הקשירה על היד הנעשה תמיד מחדש יתהוה
 האות . אבל השתא דכתב וקשרתם לאות על ירך . שוב
 אין למלת וקשרתם הצטרפות למה שאחריו רק הוא מאמר
 צפ"ע ור"ל שיקיים בתפילין מלאכת הקשר בעת שיתקנם
 צדדי שבכל זמן שיניחם יהיו לאות וכמ"ס והי' לאות על
 ידכם (שמות י"ג ט"ז) ושם לא זכר כלל מן הקשירה ה'
 יורני בדרך אמת ואם שגיתי אחי תלין משוגתי :
 ושם חרצב . מורה לפי עינינו על קשר המעורב
 והמבולבל שקשה למצוא בו ראש וסוף
 וקשה לבחירו (קאטן) כמו כי אין מרצבות למוחם
 (תלים ע"ג ד') . הענין . כי הבריאות המוחלט הוא
 הסכמת חלקי הגוף יחד זה לזה והתקשרותם יחד בדרך
 הפשוט הטבעי שעי"כ יתאווה מהם פעולה אחת שזה והוא
 החיים . והיפך זה התנגדות חלקי הגוף והתקשרותם
 על אופן הבלבול והערבוב שיצטל הא' מה שחבירו מתקן
 זה בזנה וזה סוהר זה תפסיד הבריאות ומסבב המות
 לבסוף . וזה הנגוד והעדר ההסכמה יקרא מרצבות ויאמר
 הכתוב

צאכילה ומלא ג"כ כל הכתוב כזה הענין שלפעמים
 אוסר את האדם על הדבר כגון לא תעשה כל מלאכה לא
 האכל דם לא תקס ולא תטר . לא תלך רכיל . וכדומיהם
 ומאמר הפועל (אקטיו) . ולפעמים אוסר את הדבר
 על האדם כגון כל מלאכה לא יעשה בהם . לא יראה
 לך חמץ ולא ימצא שאר צבתיכם . לא יהי' לך אלהים
 אחרים . ודומיהם ממאמר הנפעל (פאסיף) . ומלא
 שני הלשונות גם צבתי אחד . (דברי' כ"ז ה') לא יהי'
 כלי גבר על אשה (פאסיף) דהיינו כלי גבר אסור על
 האשה . ולא ילכד גבר שמת אשה (אקטיו) דהיינו
 שהאיש אסור בשמלת אשה . וכן בענין א' בשני כתובים
 לא יהי' לך אלהים אחרים (פאסיף) לא תעשה לך פסל
 (אקטיו) (שמות כ') וכשהשית לבך לדברי חו"ל תמצא
 לכל אלה השנוים טעם נכון מה שיאריך כאן זכרו ולרומא
 אינה נא עמך ענין א' אמרו בש"ס (פסחים כ"א) חמץ
 בפסח אסור בהגאיה משום שנאמר לא יאכל חמץ (שמות
 י"ג') בנפעל (פאסיף) שבלשון פ"על (אקטיו)
 כגון לא יאכל לא תאכל לא תאכלו לא הי' במשמעות
 איסור אכילה לא הנאה . שגם המולק ואומר ש"מ שנאמר
 לא יאכל לא תאכל א' אסור אכילה וא' איסור הנאה
 במשמע מודה ג"כ שיש חלוק בין פעל לנפעל רק הוא
 חולק ע"ז לבד שיהי' ההבדל בין נפעל לפעל אבל אכילה
 פרמו לאיסור הנאה אך פרמו לדעתו לשאר ענין אבל הכל
 מודים שלא במקרה ישמש הכתוב פעם כל' פעל ופעם
 כל' נפעל . וכן עוד הרבה כיוצא בזה :
 ופעל קשר . הנחתו על מלאכת הקשר עצמו ואופן
 עשייתו (קניפסן) שהוא שולבים
 ראשי הקצוות של אותן הדברים שצריכים להתקשר . זה
 בתוך זה ומהדקין אותם יפה יפה כדי שידובקו היטב והוא
 נקרא קשר (קנופף) והוא חלית כל מלאכת האגד .
 הצריכה ואיסור . שאם אין עושין בדבר האגד הנצרך
 והנאסר קשר לבסוף . תתפרק ותחבטל שוב האגודה
 והנצרך . והתקשרות על צ' דרכים . אם שקושרין ב'
 דברים או יותר זה לזה דהיינו ב' חבלים או יותר זה לזה .
 או שקושרין דבר א' בעצמו עם עצמו כעין שקושרין שני
 ראשי החבל יחד או שעושין קשר בראש הא' של חבל .
 ושמושי קשר בדרך הראשון דהיינו התקשרות שני דברים
 זה לזה כמו האן המקשרות (בראשית ל' מ"א) כלומר
 שנתעוררה גם האווה ונתקשרו יחד להזדווג . ותקשר
 על ידו שני (שם ל' כ"ח) . ונפשו קשורה בנפשו (שם
 מ"ד ל') תקוף השני תקשרי בחלון (יהושע ב' י"ח) .

הפחית שאין בהם חרצנות שיסבב להם המות אך הם
בריא חולם . וכן פתח חרצנות רשע (ישעי' כ"ח') פי'
כי אנשי הרשע ומקשרים ענין רשעתם על אופן הכלכל
והסכסוך עד שלא יוכל האדם למצוא בו ראשוסוף .
ואלו ה' פועלים הרשע על הדרך הפשוט אפשר להזהר
מלפול בוגס לנאת ממנו הכלכל בו כבר :

יריעה ו

מתיר . פותח . פוטר . פוצה . פוקח . כלל
הוראת אלה הפועלים . הסתלק הענין
ההוא העושה את הדבר שיה' אגוד וזרור קשור ואסור
(עטנבידונג) . והבדלתם בפרטות שהנחת מתיר
בעצם וראשונה על התרת האגוד והכרור וגו' (אופנבידן .
אויסלעזן) כמו שלח מלך ויתיריהו (תלים ק"ה כ')
מתיר אסורים (שם קמ"ו) . יתר ידו ויבצעני (איוב
ו' ט') ר' ליפתח את ידו משתהי' קפולה ואסורה וכענין
פתח חפתח את ידך . ויבצעני היינו שיפשה עמי גמר
כענין מדלה יבצעני (ישעי' ל"ח"ב) . וכן התר אגודת
מוטה (ישעי' כ"ח') . ראה ויתר גויס (חבקוק ג' ו')
פי' שהתיר קשרם שלא יהיו עוד באגודה אחת ונתפרדה
החבילה (דיא באנדע געלעזט) . ומה הענין לנתר
בהן על הארץ (ויקרא י"א כ"ו) דהיינו להיות נותר מן
הקשר שנקשרו רגליו על הארץ כי מיני המבנים יש
ברגליהם הרבה עוקצין מחודדין שהם מתדבקים ביותם
על המקום שינומו עליו והקרוסולים הם המתירים אותם
משם . וכן שם נותר אם תכנסו בנתר (ירמי' ב' כ"ב)
והוא מין ארמה המתיר ומרפה פנופת הדבוק בבשר .
וח"ל שמשו הרבה בפעל התר . בגון איסור והיתר .
מותר לעשות כן . והיינו הפך משהי' אסור ומקשר
כמבואר בבאור אסר .

ופעל פתח . אין הנחתו הראשונה על התרת האגוד
והקשר וגו' כ"א על המעשה שהוא
היסך הסגירה כשמסקין הדבר מהיות סגור ואטום נקרא
הסלוק ההוא פתיחה (עפענן) וישמש על צ' ענינים
על פתיחת הדבר הסגור עצמו כגון בית הסגור ומלון
הסגור שנפתחו מהיות סגור ויאמר שנפתח הבית והמלון
(ערעפנעט) ויאמר ג' כ על פתיחת דבר המוסגר . כשדבר
א' סגור צמוד דבר שני ונפתח הדבר השני עד שהדבר
הסגור בו יכול לנאת משם יסול גם על הסגור לשון פתיחה
(געעפנעט ווארדן) . אלא שבדרך הראשון דהיינו פתיחת

הסוגר בא תמיד בלשון קל . וארצות השמים נפתחו .
ויפתח נח את חלון הכבה . ונפתח ותרצהו את הילד .
פתח חפתח את ידך ודומיהם . ובדרך השני דהיינו פתיחת
המוסגר כסוגר יבוא תמיד בל' כבד . כמו ויפתח הגמלים
(בראשית כ"ד ל"ב) שהיו הגמלים זמומים ובהסיר זמם
שלהם יאמר על הגמלים שנפתחו . אל יתהלל חגר כנפתח
(מ"א כ' י"א) דהיינו שנפתח מסגירת האזור שעל פתיחת
האזור עצמו יאמר בל' קל ולא נפתח אזור חלציו (ישעי' ה'
כ"ו) ועל האדם הנפתח מן האזור יאמר בל' כבד חפתח .
וכן מושגת כפיל חפתח (איוב ל"ח ל"א) דלתי עניו מי
פתח (שם מ"א) . ולפי שפעל סגר למה שיש לו דמיון
עם מעשה האגודה קישור ואסירה ישמש לפעמים על
הסגירה לגנאי שהוא אסירת הדבר מהיות חפשי כמו וסגרו
על מסגר (ישעי' כ"ד כ"ב) להוציא ממסגר אסיר (שם
מ"ב ז') ויתנהו כסוגר (יחזקאל י"ט ט') לפיכך ישמש
כנגד זה פעל פתח לפעמים על התרה לשבח שהוא סלוק
הסגירה והאיסור ויהי' ענינו התרה . וג' כ תמיד בל' כבד
לפי שהוא פתיחת המוסגר . כמו מוסר מלכים פתח
(איוב י"ב י"ח) ומוסרות ערוד מי פתח (שם ל"ט ה')
לפתח בני תמותה (תלים ק"ב כ"א) משל עמים
ויפתחו (שם ק"ה כ') התפתחי מוסרי צווארך
(ישעי' כ"ב ז') :

ומלת פטר . אין הנחתו לא על לשון התרה ולא על
לשון פתיחה . כ"א על הוצאה מתוך
ההסגר כשיוצא הדבר מן המקום שהי' מוסגר שם יסול על
הוצאה היא לשון פטור (אגעלעזט) כי הפתיחה
וההתרה עצמם אינם רק קטין היכולת אל הוצאה מן
המוסגר אע"פ שפדיון לא ינא חולם כשיצא הדבר אחר כך
בפעל נקרא פטר . כמו פטר רחם . פטר חמור .
פטר כל רחם . ופטר שור ושה והיינו שינא מן הרחם
שהי' מוסגר בו (פון מוטר לייב אסגעלעזט) . כי פתיחת
הרחם שב' הכחוב אינו מורה רק על ההכשר לקבל הדיון
כמו ויפתח את רחמה (בראשית ל' כ"ב) אבל יציאת הולד
מן הרחם וקרא פטר רחם דהיינו שנפטר מן הרחם . והי'
ראוי לפ' שיקרא כל הולד היוצא מן הרחם פטר רחם לא
הבכור בלבד אלא שמחמת שהרחם צהריון הראשון הוא
יותר סגור ממה שהוא בשאר ההריונות שכבר נחרטו
ונחלשו המיתרים הסוגרים את צואר הרחם פ"י הלידה
הראשונה לפיכך לא נקרא פטר רחם רק הולד הראשון
בלבד . גם המפרשים שמפרשים פטר מלשון פתיחה
שפתח את הרחם תחלה יקשה עליהם ג' כ הלא שאר
הולדות